

כי בא סוס פרעה לפרשת בשלח הרב יצחק דור - ראש הישיבה

לפני הכניסה לארץ מזהיר הקב"ה את מלך ישראל כך: "רק לא ירבה לו סוסים, ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס, וה' אמר לכם, לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד".

האיסור לשוב למצרים, ראשיתו בפרשת השבוע שלנו, בדברים של משה לעם ישראל: "התייצבו, וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום, כי כאשר ראיתם את מצרים היום, לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם". זוהי הבטחה המתבארת גם כאיסור כפי שמבואר בפשטות בפסוקי פרשת המלך: "וה' אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד", והיכן אמר? כנראה שבפסוקים המקדימים את קריעת ים סוף "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם". באופן פשוט האיסור לשוב למצרים מחובר בפרשת המלך בספר דברים לכמות גדולה מאוד של סוסים "למען הרבות סוס", ויש להבין מה הקשר הישיר בין הסוסים לבין הירידה למצרים.

כבר מתחילת הפרשה, ישנה זהות מסוימת בין פרעה לבין מרכבותיו וסוסיו. כך אומרת התורה: "ויאסור את רכבו, ואת עמו לקח עמו, וייקח שש מאות רכב בחור, וכל רכב מצרים ושלישים על כולו". ובהמשך: "וירדפו מצרים אחריהם, וישיגו אותם חונים על הים, כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו, על פי החירות לפני בעל צפון". אף בדבריו של הקב"ה למשה מופיעה הכוונה האלוקית: "ואני הנני מחזק את לב מצרים ויבואו אחריהם, ואכבדה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו" ובהמשך הפסוקים, "וידעו מצרים כי אני ה' בהכבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו". הכבדת לב פרעה במכות מצרים נמשכת כאן ומקיפה גם את פרשיו, הנהוגים את סוסיו.

רגע לפני כניסתם לים סוף נאמר: "וירדפו מצרים ויבואו אחריהם, כל סוס פרעה, רכבו ופרשיו אל תוך הים". ובהטבעת המצרים נאמר: "ויאמר ה' אל משה, נטה את ירך על הים, וישובו המים על מצרים, על רכבו ועל פרשיו... וישובו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים, לא נשאר בהם עד אחד". ובשירת הים עצמה זהו מרכיב מרכזי: "מרכבות פרעה וחילו ירה בים, ומבחר שלישי טובעו בים סוף". שיאה של השירה בחיתומה, מביע את הרעיון המרכזי שבה. "כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים, וישב ה' עליהם את מי הים, ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים".

כאן הסוסים של פרעה מקבלים חיות וכוח כביכול לעצמם. זה כבר לא פרעה עם רכבו וסוסיו, אלא הסוסים הם המובילים בפסוק, והתורה מקדימה אותם למצרים ואפילו לפרעה עצמו. "סוס פרעה" ורק אחר כך פרשיו. בשני הקצוות עומדים סוסי פרעה ועם ישראל, כאילו מתעמתים זה עם זה. ממילא הפזמון של השירה מקבל משמעות חזקה "סוס ורכבו רמה בים".

שניים עשר פעמים חוזרת התורה בפרשייה זו על הרכב והסוסים. אי אפשר להתעלם מדבר זה המהווה את לב הפרשה. פשרו של דבר די ברור, בעשרת המכות הכניע הקב"ה את מצרים ואת פרעה והתקיים בפרעה ובמצרים הפסוק: "למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ". לדורות נזכור את האירוע המכונן הזה בליל הסדר, במצה מרור ובמצוות והגדת לבנך. גם את מכת בכורות המיוחדת במינה אשר הביאה לשבירתו המוחלטת של פרעה נזכור ע"י מצוות "קדש לי כל בכור".

אבל ליציאת מצרים יש המשך והיא פרשתנו. בפרשה זו נשבר הכוח הצבאי המצרי אשר עשרת המכות לא שברו. כוח זה שימר את כוחו של המלך ואף גרם להתייחס אליו כאל. בפרשת בשלח ריכז הקב"ה את הצבא המצרי והשמידו והראה שאין שום כוח צבאי בעולם, גדול ככל שיהיה שעומד בפני עצמו. פרשת בשלח היא פרשת מלחמה. מלחמה בין "ה' איש מלחמה", לסוסי המלחמה של פרעה. הושמד הצבא המצרי בכוח "היד החזקה" של הקב"ה, והובהר לדורות שאל לה לאף אומה בעולם להסתמך אך ורק על הכוח הצבאי, "הסוסים" שברשותה.

האיסור לרדת למצרים, לשוב אליה, הוא מעין ליל הסדר דרך מצוות לא תעשה. זוהי מצווה המתפתחת בפרשתנו. הסוסים נשברים ועוצמתם הצבאית נהרסת וממילא לחזור למצרים כנראה הכוונה גם לחזור ולחנות את המרכזיות של הסוסים והתפיסה הכוחנית בחיים. זהו ההפך ממגמת התורה בפרשה וממילא ברור עכשיו הפסוק "ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס, וה' אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד". "לשוב בדרך הזה", זה לחזור לסוסים ולכוח, לתפיסה המוציאה את הקב"ה מהעוצמה הצבאית, אשר הוטבעה בים סוף. "סוס ורכבו רמה בים".

שבת שלום ומבורך!